

trzeba z autorem, że całokształt działalności firmy zależy od wyników rynkowych, od tego czy znajdą się klienci, którzy zechcą nabyć usługi, choć na rynku istnieje dużo podobnych, a może nawet lepszych i tańszych (s.199). Na kończących skrypcie stronach, od 273 do 285, przedstawiono roboczą procedurę określenia koncepcji działalności usługowej menedżera, poczynając od przygotowania się do zawodu, poprzez bilans wykorzystania czasu, rynek docelowy, składowe przewagi menedżera usług w pozyskaniu klienta, a skończywszy na rachunku planowych efektów finansowych. Jest to kolejna i zarazem ostatnia zachęta adresowana do potencjalnych przedsiębiorców, aby spróbowali opracować własną koncepcję działalności usługowej.

Polecam czytelnikom lekturę skryptu ze względu na jego walory edukacyjne służące podnoszeniu i doskonaleniu kwalifikacji przez potencjalnych i pracujących menedżerów usług w całym ich szerokim spektrum, w tym w szczególności usług sportowych i turystycznych.

Janusz Klisiński

Eligiusz Małolepszy,

Kultura Fizyczna i Przystosowanie Wojskowe w Częstochowie i w Powiecie Częstochowskim w latach 1918 - 1939, WSP Częstochowa 1996, ss.163.

W czerwcu 1996 r. ukazała się drukiem praca Eligiusza Małolepszego pod tytułem *Kultura fizyczna i przystosowanie wojskowe w Częstochowie i w powiecie częstochowskim w latach 1918 - 1939*.

Autor monografii jest adiunktem w Zakładzie Kultury Fizycznej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Jako historyk ma w swoim dorobku artykuły z zakresu regionalnych dziejów Ziemi Częstochowskiej dotyczących ruchu sportowego oraz – obok omawianej książki – jedną pozycję zwartą o historii Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” na Ziemi Częstochowskiej do 1993 r.¹

Opracowanie E.Małolepszego opublikowane przez Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej przy wsparciu finansowym Wydziału Kultury Fizycznej i Sportu Urzędu Miejskiego w Częstochowie jest pod względem kompozycyjnym przejrzyste. Składa się ono ze wstępu, siedmiu rozdziałów problemowych, zakończenia, bibliografii, streszczeń w języku angielskim, francuskim i rosyjskim oraz obszernego indeksu nazwisk. Świadczy on na korzyść prezentowanej syntezy dziejów kultury fizycznej w Częstochowie i w powiecie częstochowskim /1918-1939/², ponieważ przez dużą ilość uczestników ruchu sportowego uwiarygodnia de facto interesujący problem (również w relacji do postępują-

¹ Por. TG „Sokół” na Ziemi Częstochowskiej w latach 1906-1993. *Zarys dziejów*, Częstochowa 1994, ss. 56.

² Zob. E.Małolepszy, *Dzieje kultury fizycznej i przystosowania wojskowego w powiecie częstochowskim w latach 1918-1939* (praca doktorska), AWF Katowice 1995.

cej ewolucji przysposobienia wojskowego w okresie międzywojennym na terytorium miasta i powiatu)³.

Dodatkową zaletą książki E.Małolepszego jest również i to, iż jest ona starannie i estetycznie wydana, za co należą się przede wszystkim słowa pochwały redakcji technicznej, projektantowi okładki i Redaktorowi tej edycji piśmienniczej Wydawnictwa WSP w Częstochowie.

W rozdziale I przedstawiony jest krótki rys historyczny Częstochowy wraz z powiatem w okresie międzywojennym. Rozdział II przedstawia rozwój obiektów i urządzeń sportowych, a rozdział III ewolucję organizacyjną wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego. Jednym z pierwszych tego typu przedsięwzięć była budowa boiska miejskiego w Częstochowie (1923 r.) czy też Strzelnicy Małokalibrowej⁴. Ważną rolę w zakresie popularyzacji powszechnego wychowania fizycznego, sportu i przysposobienia wojskowego spełniał w Częstochowie położony niedaleko Jasnej Góry Park 3 Maja.

Interesująco przedstawia się treść rozdziału IV, który dotyczy wychowania fizycznego i sportu w szkolnictwie częstochowskim lat międzywojennych. Statut Szkolnego Związku Sportowego opracowano w 1934 r., a w trzy lata później powołano do życia Polski Związek Wychowawców Fizycznych. Jak pisze E.Małolepszy na s.47 swego opracowania, „jednym z zadań PZWF było organizowanie międzyszkolnych zawodów sportowych”, w co zaangażowani byli miejscowi nauczyciele wf, jak i uczniowie. Nie wszyscy zapewne wiedzą, że do rozwoju kultury fizycznej w Częstochowskim przyczynili się też organizatorzy kolonii letnich i półkolonii, wśród których nie zabrakło organizacji wyznaniowych i mniejszościowych. W powiecie częstochowskim panował dobry klimat do rozwoju higieny i opieki lekarskiej, którym to zagadnieniom poświęcono osobny podrozdział.

Tematyką rozdziału V jest ewolucja ruchu sportowego, wśród którego na pierwsze miejsce wybijały się kluby i liczne towarzystwa sportowe. „Brygada” częstochowska na przykład zaliczana była w województwie kieleckim – obok „Unii” Sosnowiec – do najpotężniejszych klubów w regionie Polski Południowo-Środkowej.

Nowatorskim „pociągnięciem” pisarskim E.Małolepszego w skali regionalnej było ukazanie w rozdziale VI, który dotyczył wf. i sportu w działalności towarzystw społecznych, młodzieżowych i robotniczych, wyeksponowanie roli „Sokoła” i Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży Męskiej i Żeńskiej w rozwoju częstochowskiej i powiatowej kultury fizycznej na podjętym przez siebie terytorium badawczym⁵.

³ Zob. J.Nowak, *Ruch sportowy w Częstochowie w latach 1887-1939* (rozprawa doktorska), AWF Wrocław 1973.

⁴ Zob. E.Małolepszy, „Kultura fizyczna i przysposobienie wojskowe w Częstochowie i powiecie częstochowskim w latach 1918-1939”, WSP Częstochowa 1996. s. 15-17; *Nowy Ekspres Częstochowski* z 14 maja 1928 r.

⁵ Są to – obok Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego, pierwsze publikacje na temat katolickiej kultury fizycznej, bądź ruchu sportowego związanego z oddziaływaniem Kościoła Powszechnego lub mającego z nim wspólne korzenie. Zob. M.Ponczek, „Działalność Poznańskiej Centrali Katolickiego Związku Młodzieży Męskiej i Katolickiego Związku Młodzieży Żeńskiej w dziedzinie kultury fizycznej w II Rzeczypospolitej”, w: *Z dziejów kultury fizycznej*, Księga

Rozdział VII zamyka narrację poświęconą dziejom przysposobienia wojskowego i kultury fizycznej. Nosi on tytuł „Przysposobienie wojskowe w działalności stowarzyszeń paramilitarnych, społecznych oraz w środowisku szkolnym” (s. 119-132).

Mnie osobiście zainteresował najbardziej podrozdział dotyczący Związku Strzeleckiego i przysposobienia wojskowego w szkolnictwie częstochowskim. Przysposobienie wojskowe najlepiej rozwijało się w Gimnazjum Państwowym im. H.Sienkiewicza oraz w Gimnazjum Państwowym im. R.Traugutta, jak też w Seminariach Nauczycielskich i w Szkole Handlowej Stowarzyszenia Kupców Polskich. Jak wspomina E.Małolepszy, sport strzelecki na przykład osiągał rangę mistrzostw województwa kieleckiego, co przyczyniło się m.in. do pobudzania patriotyzmu i zaangażowania w budowę lepszej i demokratycznej Polski. Głównym zadaniem Związku Strzeleckiego było jednak przygotowanie młodzieży do służby wojskowej i upowszechnianie przysposobienia wojskowego wśród kręgu rezerwistów⁶.

Kończąc omówienie książki E.Małolepszego, pragnąłbym ustosunkować się jeszcze do kwestii „technicznej”, jaką jest umieszczenie przypisów pod każdą stroną z osobna. Uważam, że był to dobry pomysł, co pociągnęło chyba za sobą to, iż autor nie podał w bibliografii źródeł archiwalnych⁷. Były one wszak w obszernych przypisach źródłowych. W rozprawach habilitacyjnych, którą jeszcze nie jest wspomniana praca, archiwalia umieszcza się zazwyczaj na początku wykazu źródeł oraz literatury.

Nie traktując tej uwagi jako makamentu książki, stwierdzić należy, że opracowanie dr. E.Małolepszego należy do nielicznych w skali krajowej opracowań dziejów regionalnych polskiej kultury fizycznej⁸. Z tego też m.in. względu zalecałbym tę pracę zarówno badaczom przedmiotu, przede wszystkim zaś działaczom sportowym, kibicom, miłośnikom historii regionalnej, jak też studentom AWF i historii uniwersyteckiej czy też studentom WSP.

Mirostław Ponczek

dedykowana Profesorowi Jerzemu Gajowi z okazji 65 rocznicy urodzin. Praca zbiorowa pod redakcją Bogdana J.Kunickiego i Bernarda Woltmanna, Gorzów Wlkp. 1996, s. 185-188; Por. tenże, „Kościół Katolicki Prowincji Krakowskiej a „Sokół” w alatach II Rzeczypospolitej”, w: *Materiały z konferencji naukowej dotyczącej działalności TG „Sokół”*, WSP Rzeszów 1-2 grudnia 1995 (w druku).

⁶ E.Małolepszy, *Kultura fizyczna ...*, s. 139-140.

⁷ Autor wykorzystał w swej cennej książce unikalne źródła archiwalne pochodzące z zasobów akt Centralnego Archiwum Wojskowego w Rembertowie, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Kielcach, Archiwum Państwowego w Częstochowie, Częstochowskiego Archiwum Diecezjalnego.

⁸ Por. na przykład H.Rechowicz, *Polska kultura fizyczna na Śląsku Górnym i Cieszyńskim do 1939 roku*, AWF Katowice 1991; M.Ponczek, *Rozwój kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1864-1939*, AWF Katowice 1992 czy też T.Ziółkowska, *Kultura fizyczna w Poznaniu w latach 1870-1918*, AWF Poznań 1992 i R.Waszył, *Wychowanie fizyczne i sport w Krakowie w latach 1773-1890*, AWF Kraków 1993.